

دانشگاه افسری امام علی (ع)
معاونت پژوهش

روان‌شناسی پرواز

فریدون خسروی

۱۳۹۲

سرشناس	: خسروی، فریدون، ۱۳۴۵ -
عنوان و نام پدیدآور	: روان‌شناسی پرواز/ فریدون خسروی: [برای] دانشگاه افسری امام علی(ع). معاونت پژوهش.
مشخصات نشر	: تهران : دانشگاه افسری امام علی (ع). ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	: ۱۸۳ ص.: مصور، جدول، نمودار.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۶۸۷۴-۱۸-۰
وضعیت فهرست‌نویسی	: قیفا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۸۳.
موضوع	: روان‌شناسی هوانوردی
شناسه افزوده	: دانشگاه افسری امام علی(ع)
شناسه افزوده	: دانشگاه افسری امام علی(ع). معاونت پژوهشی
رده بندی کنگره	: RC۱۰۸۵/ 13۰2
رده بندی دیویی	: ۶۱۶/۹۸۰۲۱۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۱۱۸۲۰۱

عنوان کتاب:	روان‌شناسی پرواز
مؤلف:	فریدون خسروی
ویراستار	یحیی حسینیایی
صفحه آرا:	بهنام مرادیان
طراح جلد:	مهدی ترکاشوند
مدیر مسئول انتشارات:	رضا قربانی
ناشر:	انتشارات دانشگاه افسری امام علی (ع)
شمارگان:	۳۰۰۰ نسخه
قیمت:	۸۰۰۰۰ ریال
نوبت چاپ:	اول، ۱۳۹۲
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۶۸۷۴-۱۸-۰
صندوق پستی:	۱۳۱۷۸۹۳۴۷
تلفن:	۶۶۴۶۷۴۴۴
پست الکترونیک:	Imamali_edu@noavar.com

نشانی: تهران، خیابان امام خمینی^(۱)، روبه‌روی مجلس سابق، دانشگاه افسری امام علی^(۲)، معاونت پژوهش
 کلیه حقوق برای دانشگاه افسری امام علی^(۳) محفوظ است.

سخن انتشارات معاونت پژوهش دانشگاه افسری امام علی^(ع)

دانشگاه افسری امام علی^(ع) با توجه به قدمت و سابقه حرفه‌ای خود، سال‌هاست که با تهیه و تدوین کتب علمی، نظامی و آموزشی مورد نیاز، سعی در تعالی روز به روز دانش علمی دانشجویان این دانشگاه دارد؛ و با هدف پرورش دانشجویان دانش‌مدار، هوشمند و متعهد، در راستای پاسداری و دفاع از تمامیت ارضی نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران، گام‌های استوار و مؤثری برداشته است.

بر اساس مصوبات شورای پژوهشی و آموزشی دانشگاه، چاپ و نشر کتاب‌های آموزشی و کمک آموزشی سرلوحه کار قرار گرفته و در راستای تحقق این اهداف، با حمایت از تألیف، گردآوری و ترجمه کتاب‌های علمی، نخست منابع درسی مورد نیاز تأمین گردیده و در مرحله بعد، تدوین منابع علمی، کمک آموزشی و پژوهشی در دستور کار قرار گرفته است.

برای چاپ کتاب، علاوه بر ارزش علمی، می‌باید اهداف والای ارتش جمهوری اسلامی ایران، اهتمام به محتوای ارزشی و معنوی کتاب، هماهنگی با سرفصل‌های وزارت علوم و کاربردی و تخصصی نمودن کتاب‌های تدوین شده و ... لحاظ شود که دشواری‌ها و موانع راه بر هیچ یک از صاحب‌نظران پوشیده نیست.

به امید آن‌که گام‌های ارزشمند و مفیدی که در این راه برداشته شده است، سرآغاز حرکت و پویایی بیش از پیش این دانشگاه مقدس باشد. از این رو از تمامی منتقدان، استادان و اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های کشور یاری می‌جویم تا کاستی‌ها و نقص‌های احتمالی را، هرچند کم و ناچیز باشند، یادآوری کنند.

ان شاء...

سخنی با استادان و دانشجویان

علم روان‌شناسی امروزه در تمام زمینه‌ها و حتی حرفه‌های موجود پا به عرصه گذاشته و در پیچ و خم مشکلات و گرفتاری‌ها وارد عمل شده و روح حاکم بر حرفه‌ها، مشاغل، موجودات و... را تجزیه و تحلیل کرده تا کارآفرینان، مسئولان و مدیران بهتر بتوانند بر نقاط ضعف و قوت مجموعه مورد نظر پی برده و با استفاده از فرصت‌ها و تهدیدها، استراتژی و برنامه‌های خود را اجرا کنند. بنابراین شرایط موجود در هوانیروز را باید با استفاده از این علم به دانشجویان عزیز یادآور شده تا چشم انداز بهتری نسبت به آینده پیدا نمایند.

مجموعه‌ی پیش رو سعی کرده تا شرایط کلی حاکم بر یگان‌ها و پایگاه‌های هوانیروز را در زمان کنونی مد نظر قرار دهد، از این رو استادان محترم باید در کلاس‌ها، جزئیات آن را برای دانشجویان بیان کنند.

کلیه دانشجویان عزیز باید با دقت بیشتری به موضوعات توجه نموده و تفکرات و توانایی‌های ذهنی خود را از آینده بالا برده تا از مشکلات موجود در این حرفه آگاهی بیشتری پیدا کرده و بهتر بتوانند در راستای مأموریت‌های واگذاری به هوانیروز قدم برداشته و آینده را با دیدگاهی بالاتر از گذشتگان خود بنگرند و روز به روز بر توانایی این یگان ارزشی نیروهای مسلح بیافزایند.

پیش‌گفتار

علم هوانوردی^۱ با کلیه علوم روز مرتبط بوده و یک خلبان خوب کسی است که آشنایی کامل با این علوم (ریاضی، مکانیک، شیمی، علوم پزشکی، روانشناسی و...) داشته باشد. بنابراین مجموعه عواملی از درون انسان و همچنین عواملی از محیط پیرامون، بر نحوه عمل خلبان تأثیر می‌گذارد که شناخت این عوامل و نقش آنها بر خلبان، به عنوان مجری علوم هوانوردی، بسیار مؤثر و مفید خواهد بود. به طور کلی هوانوردی و علم هوانوردی را می‌توان در سه شاخص تجزیه و تحلیل کرد:

- ۱- انسان؛ که معمولاً انسان خلبان وسیله پروازی است.
 - ۲- شرایط اقلیمی و محیطی که پرواز در آن انجام می‌شود.
 - ۳- وسیله پرنده که در محیط پروازی به حرکت در می‌آید.
- شناخت هر کدام از این عوامل و تأثیر هر یک بر دیگری، حداقل‌ها و حداکثرهایی را به وجود می‌آورد که تحلیل و بررسی آنها، با عنوان «روانشناسی پرواز» باعث شناخت و آگاهی بیشتر خلبانان شده و در نهایت یک پرواز ایمن را موجب خواهد شد. در نتیجه خلبان، به عنوان مهمترین عامل مجموعه پروازی، باید از مجموعه نقاط ضعف و قوت وسیله پرنده، وضعیت هوا و شرایط آب و هوایی محیط پرواز آگاهی داشته باشد و از همه مهم‌تر، شرایط روحی و روانی و همچنین توانایی‌ها و نقاط ضعف خود و پیرامون خود را درک کند و نسبت به آنها آگاهی داشته باشد. از این رو خلبان باید آثار عوامل ذکرشده در این مجموعه را بررسی و تجزیه و تحلیل کند تا بتواند در طول دوران خدمت، همیشه با ایمنی بالایی پرواز کرده و جان خود و سرنشینان را از خطرات موجود نجات دهد و مأموریت‌های محول‌شده را به نحو مطلوب انجام دهد. با این مقدمه می‌توان روانشناسی پرواز را این گونه تعریف کرد: «شاخه‌ای از روانشناسی است که به مطالعه علمی و تخصصی رفتار آدمی با عوامل مرتبط با پرواز (انسان، محیط و وسیله پروازی) مربوط می‌گردد».

امید است با خواندن این مجموعه بتوانیم خدمتی هرچند ناچیز به خلبانان، کارکنان فنی عزیز و در نهایت به کشور پهناور و افتخار آفرین خود ارائه کرده و همواره شاهد پیشرفت روزافزون علم هوانوردی در این مرز و بوم باشیم.

بدون شک خصوصیات فردی هر انسانی با افراد دیگر متفاوت بوده و بنای خلقت انسان‌ها نیز بر همین مبنا قرار گرفته است. میزان توانایی، شجاعت، وضعیت روحی و روانی، شخصیت، میزان اعتماد به نفس و... هر فردی با دیگران متفاوت است؛ بنابراین برای کسب شرایط احراز هر شغلی بایستی نفرات واجد شرایطی تعیین شوند که با شرایط خاص آن کار هماهنگی داشته باشند، در غیر این صورت ناهماهنگی ایجاد شده و این ناهماهنگی به طور عموم باعث ایجاد مشکلات، و به طور اخص باعث ایجاد سانحه خواهد شد. خداوند در قرآن کریم می‌فرماید ما انسان‌ها را متفاوت خلق کردیم، آنها را به صورت قبیله‌های مختلف در آورده تا همدیگر را بشناسند^۱.

بر این اساس در این فصل سعی شده خصوصیات و معیارهای یک خلبان شایسته را در شرایط معمول و استاندارد توضیح داده شود. علاوه بر این، موارد غیر معمولی هم یادآوری شده‌اند تا خوانندگان محترم بهتر بتوانند مصداق عملی ارزیابی خوب و بد بودن یک خلبان را بشناسند. علاوه بر آن در موقعیت‌های مقتضی، خصوصیات کارکنان متخصص فنی شایسته، آورده شده است. از آنجایی که خوب یا بد بودن شخص و هر چیزی یک امر نسبی و خوب مطلق مخصوص ذات مقدس حضرت حق است، بنابراین اینجانب به عنوان نگارنده در تالیف این کتاب، از تجربیات و مطالعات موضوعات مرتبط استفاده کرده‌ام.

ان شاء الله

فهرست مطالب

۱	فصل اول
۱	نقش عوامل فردی بر چگونگی پرواز
۲	استرس و نقش آن در پرواز
۷	نقش تردید و وسواس در پرواز
۸	شجاعت و تأثیر آن بر پرواز
۱۰	نقش انگیزه و انگیزش در پرواز
۱۷	اعتماد به نفس
۲۱	وضعیت فیزیکی خلبان
۳۲	شخصیت
۳۷	ترس و اضطراب و آثار آن بر پرواز
۳۹	ضریب هوشی یا IQ
۴۳	غرور و تأثیر آن در پرواز
۴۷	تأثیر ناراحتی‌های روحی و روانی
۵۰	اطاعت‌پذیری
۵۵	نتیجه‌گیری
۵۶	پرسش‌های فصل اول

۵۹	فصل دوم
۵۹	تأثیر عوامل محیطی بر چگونگی پرواز
۶۰	روابط بین خلبان و کمک خلبان
۶۳	نقش خواب و استراحت
۶۸	نقش خوراک و غذا
۷۲	بهره‌برداری از تجربیات پروازی و نقش آن در کارایی خلبان
۷۳	وضعیت خانوادگی
۷۵	ارزش‌های اجتماعی
۷۷	حساسیت مأموریت
۸۰	علاقه‌مندی
۸۲	اثر روانی شرایط غیر استاندارد بر عملکرد خلبان
۸۵	بازدیدهای قبل (PRE FLIGHT) و بعد از پرواز (POST FLIGHT)
۸۷	دانش پروازی و میزان معلومات
۸۸	نقش تحریک و القائات سایر خلبانان در پرواز
۹۱	تقلید
۹۴	ارتباطات و نقش آن در پرواز
۹۹	خطرپذیری
۱۰۲	دوری از پرواز و نقش آن در میزان توانایی خلبانان
۱۰۴	مدیریت در پرواز
۱۰۸	گیجی موقت یا Vertigo
۱۱۱	دلوایسی Anxiety

۱۱۴	آثار روانی رویداد و سوانح بر خلبان
۱۲۳	آثار روانی پرواز شب بر خلبان
۱۲۴	اجرای عملیات در هوای گرم
۱۲۶	اجرای عملیات در هوای سرد
۱۳۱	تأثیر افزایش ارتفاع بر پرواز
۱۵۷	نتیجه‌گیری
۱۵۸	پرسش‌های فصل دوم
۱۶۱	فصل سوم
۱۶۱	نقش بالگرد در پرواز
۱۶۲	روش نگهداری و تعمیرات در یگان‌های هوانیروز
۱۶۳	نحوه‌ی برنامه‌ریزی و کنترل سیستم نت
۱۶۷	انواع بازدیدهای تعمیراتی واحدهای پروازی
۱۶۹	انواع بازدیدها
۱۷۲	سوابق بالگرد
۱۷۳	تأثیر عواملی که باعث فرود احتیاطی شده
۱۷۵	تأثیر عواملی که باعث فرود اضطراری شده
۱۷۶	تأثیر عواملی که باعث ایجاد فرود اجباری شده
۱۷۷	نتیجه‌گیری
۱۷۸	پرسش‌های فصل سوم
۱۸۱	منابع